

Sygn. akt V CSK 61/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 29 września 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Piotr Malczewski

w sprawie z powództwa B. Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego w W.

przeciwko T. i K. P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 29 września 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 18 września 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Nakazem zapłaty z dnia 1 sierpnia 2008 r. Sąd Okręgowy orzekł, że pozwany T. P. ma w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłacić powodowi Niestandaryzowanemu Sekurytyzacyjnemu Funduszowi Inwestycyjnemu Zamkniętemu „B.” kwotę 450 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 lipca 2008 r. oraz kosztami postępowania albo wnieść w tym terminie zarzuty. Kolejnym nakazem z dnia 29 września 2008 r. Sąd Okręgowy orzekł, że pozwana K. P. ma w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłacić powodowi kwotę 450 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 lipca 2008 r. oraz kosztami postępowania. Zastrzegł równocześnie, że kwotę tę pozwana ma zapłacić solidarnie z pozwanym T. P.

Po przeprowadzeniu rozprawy na skutek wniesionych zarzutów, Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 25 marca 2009 r. utrzymał obydwa nakazy w mocy. Ustalił, że w dniu 16 marca 2001 r. pozwany T. P., prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Przetwórnia Warzyw i Owoców „A” Handel Hurtowy, Detaliczny, zawarł z Bankiem Gospodarki Żywnościowej S.A. z siedzibą w Warszawie umowę kredytu w kwocie 400 000 zł z terminem spłaty do dnia 15 marca 2002 r. Jednym ze sposobów zabezpieczenia było poręczenie udzielone przez pozwaną K. P. Kredyt nie został spłacony w terminie, wobec czego w dniu 11 września 2003 r. Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. wystawił przeciwko obojgu pozwanym bankowy tytuł egzekucyjny na kwotę 510 162,80 zł. Na podstawie tego tytułu, po nadaniu mu klauzuli wykonalności, wszczęto postępowanie egzekucyjne, które zostało następnie umorzone postanowieniem z dnia 2 czerwca 2008 r. wydanym przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym.

W dniu 30 października 2007 r. Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. zawarł z powodem – bez uzyskania zgody pozwanych – umowę przelewu pakietu wierzytelności, w skład którego wchodziła wierzytelność wynikająca z umowy kredytowej z dnia 16 marca 2001 r. Pismem z dnia 24 czerwca 2008 r. powód wezwał pozwanych do zapłaty kwoty 840 772,07 zł w terminie do dnia 8 lipca 2008 r. Według wyciągu z ksiąg rachunkowych funduszu sekurytyzacyjnego, zadłużenie pozwanych na dzień 8 lipca 2008 r. wynosiło 842 536,70 zł, w tym

należność główna – 373 385,04 zł, odsetki – 467 429,47 zł oraz koszty – 1 722,19 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że na podstawie umowy przelewu z dnia 30 października 2007 r. Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. przeniósł na powoda wierzytelność przysługującą mu wobec pozwanych. Pozwani, prezentując odmienny pogląd, powoływali się na obowiązujący w chwili zawarcia umowy przelewu art. 92c ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm. – dalej: „Pr. bank.”), według którego przelew wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny wymagał uzyskania przez bank zgody dłużnika banku, będącego stroną czynności dokonanej z bankiem, jak również zgody dłużnika z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z dokonanej czynności. Obowiązek ten – stwierdził Sąd Okręgowy – został jednak wobec pozwanych wyłączony przez art. 326 ust. 2 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz.U. Nr 146, poz. 1546 ze zm. – dalej: „u.f.i.” lub „ustawa o funduszach inwestycyjnych”), który zwolnił banku od uzyskania zgody dłużnika banku na przelew wierzytelności z tytułu umów kredytu w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu, określonych w umowie. Pozwany nie dotrzymał natomiast warunków umowy kredytowej, gdyż nie spłacił kredytu w ustalonym terminie.

Na skutek apelacji pozwanych, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 18 września 2009 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że uchylił wydane wobec pozwanych nakazy zapłaty i oddalił powództwo. Sąd Apelacyjny zaaprobował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, a ponadto ustalił, że pozwani nie złożyli na piśmie oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz powoda. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji prawidłowo przyjął, że, zgodnie z art. 92c ust. 1 Pr. bank. w związku z art. 326 ust. 1 i 2 u.f.i., Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. był uprawniony do zawarcia umowy przelewu bez zgody pozwanych, gdyż pozwani nie spłacili kredytu w terminie określonym w umowie kredytowej. Przepis art. 326 ust. 2 u.f.i. nie zwalniał jednak powoda z obowiązku uzyskania od pozwanych oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz powoda. Z art. 92 c ust. 1 Pr. bank. wynikał natomiast obowiązek uzyskania nie tylko zgody dłużnika na przelew, lecz także złożenia przez dłużnika

oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego, który nabędzie wierzytelność. Pozwani zaprzeczyli, aby składali takie oświadczenia, a powód nigdy nie twierdził, że nimi dysponuje. W tej sytuacji umowę przelewu z dnia 30 października 2007 r. trzeba uznać za czynność prawną dotkniętą bezskutecznością zawieszoną, do której w drodze analogii znajduje zastosowanie art. 63 § 1 k.c. W razie złożenia przez pozwanych oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz powoda, umowa przelewu stanie się skuteczna, a powód uzyska legitymację czynną do dochodzenia wierzytelności objętej przelewem. Obecnie powód nie posiada legitymacji czynnej do występowania przeciwko pozwanym z żądaniem zaspokojenia wierzytelności Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. wynikającej z umowy kredytowej, wobec czego powództwo musi podlegać oddaleniu.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego, opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., powód wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ewentualnie orzeczenie co do istoty sprawy i oddalenie apelacji pozwanych. W ramach powołanej podstawy kasacyjnej wskazał na naruszenie art. 326 u.f.i. w związku z art. 92c ust. 1 Pr. bank. przez przyjęcie, że warunkiem skuteczności przelewu wierzytelności jest oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego, i art. 63 § 1 k.c. przez przyjęcie, że zbycie wierzytelności banku na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego bez uprzedniego uzyskania oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji stwarza stan bezskuteczności zawieszonej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Obowiązujący od dnia 1 lipca 2004 r. art. 326 ust. 1 u.f.i. stanowił, że do przelewu wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny, z tytułu umów zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy o funduszach inwestycyjnych, stosuje się, z zastrzeżeniem ust. 2-4, przepisy art. 92a – 92c Pr. bank. Z kolei obowiązujący również od dnia 1 lipca 2004 r., art. 92c Pr. bank. wprowadził regulację, zgodnie z którą przelew wierzytelności banku na towarzystwo funduszy inwestycyjnych tworzące fundusz sekurytyzacyjny albo na fundusz sekurytyzacyjny wymagał uzyskania przez bank zgody dłużnika banku, będącego stroną czynności

dokonanej z bankiem, jak również zgody dłużnika z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z dokonanej czynności oraz złożenia przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego, który nabędzie wierzytelność. Zgoda i oświadczenie powinny być wyrażone w formie pisemnej pod rygorem nieważności (ust. 1). Bank w terminie 14 dni od daty zawarcia umowy był obowiązany powiadomić pisemnie dłużnika o przelewie wierzytelności banku na towarzystwo funduszy inwestycyjnych tworzące fundusz sekurytyzacyjny albo na fundusz sekurytyzacyjny (ust. 2).

Art. 326 ust. 2 u.f.i. zwalniał natomiast bank z obowiązku uzyskania zgody dłużnika banku na przelew wierzytelności banku z tytułu umów kredytu, w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu, określonych w umowie. Zgodnie z art. 326 ust. 3 u.f.i., bank przed zawarciem z funduszem sekurytyzacyjnym umowy przelewu wierzytelności banku z tytułu umów kredytu, spełniających przesłankę, o której mowa w ust. 2, był obowiązany wezwać do zapłaty dłużnika banku z takich umów, wyznaczając mu jednocześnie 30-dniowy termin do uregulowania należności wobec banku, do wysokości kwoty określonej w wezwaniu. Stosownie do art. 326 ust. 4 u.f.i., do wezwania bank obowiązany był dołączyć informację, że w przypadku niewywiązania się kredytobiorcy z obowiązków określonych w wezwaniu, jak również po bezskutecznym upływie terminu określonego w wezwaniu, wierzytelność banku zostanie przelana na fundusz sekurytyzacyjny, któremu będzie przysługiwać uprawnienie do prowadzenia egzekucji na podstawie sekurytyzacyjnego tytułu egzekucyjnego po nadaniu mu przez sąd klauzuli wykonalności.

Z dniem 13 stycznia 2009 r. przepisy art. 326 u.f.i. i art. 92c Pr. bank. zostały uchylone przez art. 1 pkt 119 i art. 2 ustawy z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych, ustawy – Prawo bankowe oraz ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. Nr 231, poz. 1546), mają one jednak w dalszym ciągu zastosowanie do oceny skuteczności zawartych wcześniej umów przelewu.

Oceniając skuteczność umowy zawartej przez Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. z powodem w dniu 30 października 2007 r., Sąd Apelacyjny

ustalił znaczenie przepisów art. 326 ust. 1 i 2 u.f.i. i art. 92c Pr. bank. za pomocą dyrektyw wykładni językowej. Uznał, że skoro art. 92c Pr. bank., który – zgodnie z art. 326 ust. 1 u.f.i. – miał zastosowanie do przelewu wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny, z tytułu umowy kredytowej zawartej przed dniem 1 lipca 2004 r., wymagał nie tylko uzyskania przez bank zgody dłużnika banku, będącego stroną czynności dokonanej z bankiem, jak również zgody dłużnika z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z dokonanej czynności, lecz także złożenia przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego, który nabędzie wierzytelność, a art. 326 ust. 2 u.f.i. zwalniał bank – w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu, określonych w umowie – jedynie od uzyskania zgody dłużnika, to dla skuteczności przelewu konieczne było uzyskanie oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego.

Uszło uwagi Sądu Apelacyjnego, że ustalone w ten sposób znaczenie wymagających współstosowania przepisów art. 326 ust. 2 u.f.i. oraz art. 92c Pr. bank. prowadzi do sprzeczności, gdyż trudno pogodzić zwolnienie banku z obowiązku uzyskania zgody dłużnika na dokonanie przelewu wierzytelności z równoczesnym utrzymaniem obowiązku uzyskania od dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu, który nabędzie tę wierzytelność. Jest oczywiste, że oświadczenie o poddaniu się egzekucji musi obejmować zgodę na dokonanie przelewu, stąd przyjęte przez Sąd Apelacyjny rozumienie analizowanych przepisów nie daje się pogodzić z założeniem racjonalności ustawodawcy, leżącym u podstaw prawidłowej wykładni przepisów prawa. Zachodzi zatem potrzeba uwzględnienia szerszego kontekstu normatywnego oraz celu wprowadzonej regulacji.

W projekcie ustawy o funduszach inwestycyjnych zakładano przyznanie funduszom sekurytyzacyjnym uprawnienia do uproszczonego dochodzenia nabytych wierzytelności za pomocą sekurytyzacyjnego tytułu egzekucyjnego o konstrukcji analogicznej do bankowego tytułu egzekucyjnego przewidzianego w art. 97 i nast. Pr. bank. Według art. 195 ust. 1 wspomnianego projektu, sekurytyzacyjne tytuły egzekucyjne miały dotyczyć wyłącznie wierzytelności nabytych od banku krajowego i wynikających z czynności bankowej, czyli takich,

które mogły być objęte bankowym tytułem egzekucyjnym. W toku prac sejmowych ustawodawca odstąpił od tej koncepcji, jednak jej ślady pozostały zarówno w art. 92c Pr. bank., jak i w art. 326 ust. 4 u.f.i. Nie ulega bowiem wątpliwości, że przewidziane w art. 92c ust. 1 Pr. bank. wymaganie złożenia przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego było wzorowane na regulacji zawartej w art. 97 Pr. bank. Miało otwierać funduszowi drogę do prowadzenia egzekucji na podstawie sekurytyzacyjnego tytułu egzekucyjnego, po nadaniu mu przez sąd klauzuli wykonalności, o czym stanowił art. 326 ust. 4 u.f.i. (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2007 r., III CZP 101/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 129).

Skoro ustawodawca odstąpił od zamiaru przyznania funduszom sekurytyzacyjnym prawa do uproszczonego dochodzenia należności, przewidziane w art. 92c Pr. bank. wymaganie złożenia przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji stało się bezprzedmiotowe. Zachodzą więc podstawy, by przyjąć, że ustalone przez Sąd Apelacyjny znaczenie przepisów art. 92c ust. 1 Pr. bank. i art. 326 ust. 2 u.f.i. prowadziłyby nie tylko do trudnych do zaakceptowania sprzeczności, lecz także do utrzymywania wymagań służących osiągnięciu celów, których ustawodawca – pomimo pierwotnych zamierzeń – nie zrealizował. Oznaczałoby ono też rozszerzającą wykładnię wyjątków od reguły wyrażonej w art. 509 § 1 k.c., zgodnie z którą przelew nie wymaga ani udziału, ani zgody dłużnika. Dyrektywy wykładni systemowej i funkcjonalnej przemawiają zatem za przyjęciem, że rzeczywisty sens regulacji zawartej w przepisach art. 92c Pr. bank. w związku z art. 326 ust. 1 i 2 u.f.i. jest węższy niż mogłoby to wynikać z zastosowania samych tylko dyrektyw językowych.

Wobec niezrealizowania przez ustawodawcę zamiaru wyposażenia funduszy sekurytyzacyjnych w uprawnienie do wystawiania sekurytyzacyjnych tytułów egzekucyjnych, trzeba potraktować przewidziane w art. 92c Pr. bank. wymaganie uzyskania od dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu jako sprowadzające się w istocie do wyrażenia zgody na przelew wierzytelności, od uzyskania której bank, zgodnie z art. 326 ust. 2 u.f.i., został zwolniony w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu, określonych w umowie. W art. 326 ust. 2 u.f.i. jest wprawdzie mowa ogólnie o dłużniku banku,

jednak z regulacji tej nie można wyprowadzać wniosku, że chodzi wyłącznie o dłużnika banku będącego stroną czynności dokonanej z bankiem. Z zestawienia analizowanych przepisów z sobą i z art. 509 § 1 k.c., trzeba – przy uwzględnieniu zakazu rozszerzającej wykładni przepisów ustanawiających wyjątki od zasady – wyprowadzić wniosek, że w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu określonych w umowie, do przelewu wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny nie była wymagana zgoda ani dłużnika banku będącego kredytobiorcą, ani dłużnika banku z tytułu zabezpieczenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2010 r., IV CSK 558/09, nie publ.).

Jak wynika z przytoczonych rozważań, Sąd Apelacyjny wyszedł z błędnego założenia, że z braku oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji umowa przelewu z dnia 30 października 2007 r. jest dotknięta bezskutecznością zawieszoną. W tej sytuacji podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia zarówno art. 326 u.f.i. w związku z art. 92c ust. 1 Pr. bank., jak i art. 63 § 1 k.c. trzeba uznać za uzasadniony.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, postanawiając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.